

Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка

Редакційна колегія:

- Антомонов М.Ю.** ДУ „Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М.Марзєєва АМН України“, завідувач відділом медичної інформатики, д.б.н., професор.
- Гуменна О.А.** Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка, к.б.н., доцент кафедри біологічних основ фізичної культури.
- Єжова О.О.** Інститут професійно-технічної освіти АПН України, старший науковий співробітник, докторант, к.б.н., доцент.
- Іванова О.І.** Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка, к.б.н., доцент кафедри біологічних основ фізичної культури.
- Калиниченко І.О.** Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка, к.мед.н., доцент, завідувач кафедри спортивної медицини та валеології.
- Латіна Г.О.** Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка, к.б.н., старший викладач кафедри спортивної медицини та валеології.
- Лузан П.Г.** Національний аграрний університет, завідувач кафедри педагогіки, д.п.н., професор.
- Полька Н.С.** ДУ „Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М.Марзєєва АМН України“, завідувач відділом гігієни дитинства, д.мед.н., с.н.с.

Рецензенти:

- Сміян О.І.** доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри педіатрії післядипломної освіти з курсом пропедевтики педіатрії і дитячих інфекцій медичного інституту Сумського державного університету.
- Кудикіна Н.В.** доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту професійно-технічної освіти АПН України.

О57 Освіта і здоров'я: формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу: Матеріали II Всеукраїнської наукової практичної конференції з міжнародною участю. — Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. — 408с.

У збірнику представлені наукові статті та матеріали доповідей з педагогіки гігієни, вікової фізіології та психофізіології, щодо актуальних проблем формування навичок здорового способу життя, культури здоров'я школярів і студентів в умовах навчального закладу і охорони здоров'я дітей, підлітків та молоді.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ ТА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Кузнєцова О.Т.

Рівненська філія ПВНЗ „Європейський університет“
Рівненський державний гуманітарний університет

Постановка проблеми. За визначенням, що надано у етимологічному словнику" М.Д. Яремчика, „Фізична культура – частина загальної культури суспільства, одна зі сфер суспільної діяльності, спрямованої на зміцнення здоров'я і розвиток фізичних здібностей людини" [5]. В законі України „Про фізичну культуру і спорт" від 24 грудня 1993 р. № 3808-XII зазначено: „Фізична культура – складова частина загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою повноцінного формування її особистості" [4, с.5]. Ці дві цитати відображають значення та роль фізичної культури у вдосконаленні фізичного і духовного потенціалу людини. Варто відмітити, що за останні роки декілька державних документів („Цільова комплексна програма „Фізичне виховання – здоров'я нації" від 1.09.1998 р. № 1000, „Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту,"

від 28.08.2004 р. № 1148/2004 та ін.) спрямовані на удосконалення системи фізичного виховання молоді з акцентом на оздоровчу спрямованість фізичної культури. Таким чином, заклопотаність фізичним станом підростаючого покоління, її здоров'ям зводиться до рангу державної політики.

Як підкреслив Олімпійський чемпіон В.П. Борзов: „Турбота про особисте здоров'я – це турбота і про благо України, благо сім'ї, своїх батьків, дітей. Це велика відповідальність перед державою та її народом. Здоров'я людини нерозривно пов'язане з заняттям фізичною культурою та спортом, з діяльністю, спрямованою на оздоровлення, підтримання здорового способу життя“ [4]. Найсуттєвішими показниками розвитку фізичної культури суспільстві є фізичні досягнення в оздоровленні людей і всебічний розвиток їх фізичних здібностей, ступінь використання фізичної культури в сфері освіти й виховання, у виробництві й побутових спортивних досягненнях.

Основними засобами фізичного виховання є фізичні вправи, гімнастика, ігри, спорт, туризм, оздоровчі сили природи (сонце, повітря, вода і земля) та гігієнічні фактори, які використовуються під час уроків фізичної культури, фізкультурно-оздоровчих занять, спортивно-масової роботи. Фізичне виховання здійснюється в єдності з розумовим, моральним, естетичним і трудовим вихованням та навчанням.

Таким чином, можна стверджувати, що вже на термінологічному рівні існує певна суперечливість. Навчальний предмет, викладається у школі, тобто в період, коли виховний вплив на дитину є визначальним, отримав назву „Фізична культура“, тоді як у процесі навчання у вищому навчальному закладі, де зовнішні виховні впливи вже втрачають свій провідний статус, відповідальність за своє життя приймає на себе сам учень, предмет навчання, відповідний предмет отримав назву „Фізичне виховання“.

Ми не погоджуємося з таким однобічним тлумаченням сутності предметів „Фізична культура“ і „Фізичне виховання“, які, на наш погляд, також повинні надавати учням, студентам наукові знання щодо базових проблем життєдіяльності (закономірності і механізми функціонування організму, основи здоров'я, засоби самоуправління та саморегуляції та ін.). І особливо ми не можемо погодитись з тим, що даним предметам відмовлено у справі формування ставлення до особистості. Естетика фізичних рухів, прагнення до фізичної досконалості як важливої складової загальної культури особистості є важливими складовими базових цінностей особистості.

Сучасні уявлення про фізичну культуру особистості вже не обмежуються поняттям здоров'я, розвитку фізичних якостей, національними можливостями організму і руховими навичками. Важливішими складовими формування і розвитку фізичної культури у персоніфікованій формі стають світогляд, система цінностей, потребово-мотиваційна сфера особистості, широта, глибина знань, здатність реалізовувати у професійній і особистій діяльності цінності фізичної культури.

Аналіз публікацій. Слід сказати, що останнім часом проблема підвищення ефективності фізичного виховання студентів привертає свою увагу. Концепція національної системи фізичного виховання в університетській і студентській молоді України запропонована колективом науковців: Р.Т.Раєвський, В.Г.Ареф'єв, М.Д.Зубалій, І.В.Кутасова, В.В.Столітенко та ін.

Аналіз практики вищої педагогічної школи свідчить, що найбільш вразливою ланкою виховної роботи в формуванні активного й активного відношення студентів до навчання є дисципліна „Фізичне виховання“. Негативне відношення до вивчення занять із фізичного виховання набуває значних масштабів і деструктивно впливає на загальний стан здоров'я, темп фізичного розвитку та фізичну підготовленість студентів. Одним із шляхів удосконалення навчального процесу з фізичного виховання студентів є його оптимізація, яка неможлива без врахування їх психофізіологічних можливостей.

Взаємозв'язок між усвідомленням студентами цінностей фізичного виховання і значущості фізичної культури не тільки для майбутньої фахової діяльності, але й для формування особистості неможливо доведений у дисертаційному дослідженні Р.М.Стасюка [1].

Питання фізичного виховання студентської молоді вивчаються О.Т.Кузнецовою, О.С.Куцем, концептуальні питання яких знайшли відображення у посібнику [1].

Збільшується кількість розробок, присвячених врахуванню специфіки навчальних закладів і контингенту студентів: наприклад, фізичного виховання студентів творчих спеціальностей, питанням фізично-прикладної підготовки студентів [2, 3].

Метою роботи є вивчення педагогічних умов, за якими викладання курсу „Фізичне виховання“ у вищому навчальному закладі буде сприяти формуванню у студентів ціннісного ставлення до фізичної культури.

Завдання роботи:

8. Серед причин, які викликають труднощі в освоєнні основних предметів з даної спеціальності, студенти назвали такі: студентів знайшли причини у великому обсязі викладеного матеріалу, недостатньої кількості практичних занять, від 5 до 10 годин багато часу потребує підготовка, незацікавленість у вивченні основних предметів. Звичайно, виявлено у відповідях чимало суб'єктивних оцінок. Результати були доведені на нараді до відома керівництва кафедри і вжито певних заходів для поліпшення навчального процесу.

9. Щодо оцінювання студентами розумового навантаження в процесі навчання в університеті, то ми отримали такі результати: 100 % студентів визнали його помірним.

10. При цьому 2 чол. (4,4%) не мають вільного часу взагалі, 6 (6,6%) студентів має вільного часу від 1 до 2 годин, 5 (11,1%) - від 2 до 3 годин, 21 (46,6%) - від 3 до 4 годин і 14 (31,1%) - більше 4 годин. Цікавим є процес діяльності студентами протягом вільного часу: 58,2% часу студенти витрачають на прогулянки і спілкування з товаришами, 9,1% проводять час перед телевізором і заняттями за комп'ютером, читають літературу, пасивно відпочивають, 31,1% займаються фізичними вправами.

У середньому студенти проводять на свіжому повітрі від 1 до 2 годин - 12,7%, від 3 до 4 годин - 26,0%, від 5 до 6 годин - 17,4%, більше 6 годин - 26,0%; 10-11 годин - 17,4%.

11. У побудові основного педагогічного експерименту нами були враховані побажання студентів щодо організації відпочинку в вихідний день: 9,09% із них хотіли б в цей день піти у турпохід, 81,82 % хотіли організувати екскурсії з виїздом в інше місто, 81,82 % займаються в спортивних секціях і прийняти участь у спортивно-масовій розважальній програмі, 9,09 % побажали прийняти участь у розважальних програмах, 9,09% хотіли читати художню літературу.

Методологічну значущість для нашого дослідження має думка, що фізична культура стає часткою гуманітарної культури майбутнього фахівця лише тоді, коли у процесі фізкультурно-спортивної діяльності отримується цінний досвід пізнання світу, практично-перетворювальної, орієнтаційно-оцінювальної, комунікативної діяльності. Адже не можна визнати нормальним становище, що тільки 26,6% студентів визнають вплив фізичної культури на їх особистісне і професійне самовизначення, тоді як 53,4% його заперечують, а 22% не можуть визначити своєї позиції. Тобто у ціннісній свідомості студентів домінує „духовна“ складова фізичної культури і відсутня орієнтація на її гуманітарні цінності.

Проведені дослідження дозволили виявити три головні фактори, які впливають на ставлення студентів до фізичної культури:

тури, як компоненту життєдіяльності і навчального предмету за інтеграційною системою.

ПЕРША ГРУПА – об'єктивні фактори: брак вільного часу, відсутність або відсутність умов для занять (спортивні споруди, обладнання, інвентар).

ДРУГА ГРУПА – суб'єктивні фактори: переконання, інтереси, цінності, установки, ціннісні орієнтації, які відображають ставлення особистості до фізкультурно-спортивної діяльності.

ТРЕТЯ ГРУПА – особливості характеристики: рівень фізичних фізкультурних занять, організаційно-методичні і рухливі

умови для формування готовності студентів до самостійної фізкультурної практики можуть бути створені в процесі проведення цих занять по фізичному вихованню, але при цьому важливо, щоб вони відповідали необхідним вимогам:

- Заняття по фізичній культурі і спорту мають в обов'язковому порядку передбачати широку теоретичну підготовку студентів, а також засвоєння ними методичних видів і умінь самоконтролю. В ході учбових занять студенти мають вчитися самостійно будувати такі форми занять, як ранкова гігієнічна гімнастика, фізкультура, фізкультхвилинка, тренувальні заняття з виду спорту або загальнофізичної підготовки.
- Фізична і технічна підготовка студентів повинна забезпечувати до закінчення ВНЗ володіння основами техніки одного-двох видів спорту (на рівні другого-третього розряду).
- При організації практичних занять необхідно враховувати інтереси і мотиви участі в фізкультурно-спортивній діяльності і сприяти їх розвитку.
- Зміст і форма проведення практичних занять повинні викликати у студентів позитивну емоційну реакцію.
- Протягом всього курсу навчання потрібно вести велику роз'яснювальну і виховну роботу по формуванню у студентів позитивних особистих якостей: активності, доброти, чесності, порядності і дисциплінованості.
- Поряд з учбовими заняттями з фізичної культури велике значення в залученні студентів до фізичних вправ має позанавчальна масово-оздоровча і фізкультурно-спортивна робота, яка має проводитися спортивними клубами ВНЗів і радами колективів фізкультури інститутів.

- Заняття фізичною культурою і спортом у вільний час мають проводити відповідно до відповідного організаційно-спортивного рівня і стати відповідальними для студентів вищих навчальних закладів. Суддівські колеги мають бути підготовлені і досвідчені.

Тому і комплексне рішення вищезгаданих завдань і закономірність можуть сприяти ефективному впровадженню фізичної культури в повсякденне життя студентів.

За результатами проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

ВИСНОВКИ:

1. Фізична культура виступає школою виховання активності і має прояв в інших видах діяльності – пізнавальній, професійній. Перш за все, як сфера рухової активності людини.

2. Гіпотеза, що основною причиною недотримання студентами виконання самостійних робіт є недостатня кількість часу у зв'язі з значним перевантаженням студентів виявилася правильною.

3. У ході досліджень встановлена нерівномірність навантаження студентів самостійною роботою протягом семестру, наявність накладання їх часу виконання, відсутність методичного забезпечення самостійної роботи студентів з деяких дисциплін.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

1. Актуальним в аспекті педагогічного дослідження є визначення впливу застосування методів активізації самостійної роботи на рівень засвоєння і успішності навчання студентів.

2. Впровадження авторської програми організації самостійної роботи студентів в навчальний процес та методичні поради щодо адаптації.

Література.

1. Кузнєцова О.Т., Куц О.С. Методика підвищення розуміння фізичної працездатності студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості: Метод. посібник. – Л.: НВФ „Українські технології”, 2005. – 175 с.

2. Кузнєцова О.Т. Характеристика стану здоров'я студентів курсів економічних спеціальностей Європейського університету з низьким рівнем фізичної підготовленості // Спортивний журнал Придніпров'я: Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 104-107.

3. Кузнєцова О.Т. Формування професійних якостей студентів вищих навчальних закладів у процесі рухової активності / Конференція з розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Зб. наук. пр. – Рівне, 2003. – Вип. №3 – Ч.1. – С.298-301.

4. Куроченко І.О. Фізична культура і спорт: Інформаційно-методичний довідник з питань фізичної культури і спорту. – Київ: 2001. – 1184 с.

5. Педагогічний словник, за ред. М.Д. Яремчика. - К.: Педагогічна думка, 2001.

СТУДЕНТІВ ВМК ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ.....	130
Юкун О.М. СУЧАСНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИБОРУ СТАРШОКЛАСНИКІВ	137
Кузнєцова О.Т. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ ТА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ.....	143
Краснопєрова Т.В. ОСОБЕННОСТИ ВЕГЕТАТИВНОЙ РЕГУЛЯЦИИ СЕРДЕЧНОГО РИТМА И ЦЕНТРАЛЬНОЙ ГЕМОДИНАМИКИ У ВЫСОКОКВАЛИФИЦИРОВАННЫХ СПОРТСМЕНОВ.....	151
Кривцова О.Я. ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРИВОЖНОСТІ ТА АГРЕСИВНОСТІ ПЕРШОКУРСНИКІВ.....	156
Краснопєрова Т.В., Кузнєцов А.Н. ОСОБЕННОСТИ МЕДЛЕННО-ВОЛНОВОЙ СТРУКТУРЫ СПЕКТРА СЕРДЕЧНОГО РИТМА У БАСКЕТБОЛИСТОВ В ПОРЕВНОВАТЕЛЬНЫЙ ПЕРИОД.....	164
Кривцун С.І. СТАН ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ, ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ІНТЕРАСНО-СЕКТОРАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕГАТИВНИХ ЯВИЩ СЕРЕД ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ.....	166
Лаврова Н.В. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В ДИТЯЧИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	176
Латіна Г.О., Калиниченко І.О. СТАН ЗДОРОВ'Я ТА ГІГІЄНІЧНІ УМОВИ ПРАЦІ ВЧИТЕЛІВ НАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	180
Лебединець Н.В.	

Наукове видання

**«ОСВІТА І ЗДОРОВ'Я: ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ,
ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»**

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

Суми, СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008
Свідоцтво ДК №231 від 02.11.2003 р.

Відповідальний за випуск **Бугаєнко В.В.**

Комп'ютерна верстка: **Латіна Г.О.**

Статті друкуються в авторській редакції.

Матеріали зверстано з дискет, наданих авторами публікацій.
Відповідальність за зміст статей та матеріалів доповідей несуть
автори публікацій.

Здано до складання 1.06.2008. Підписано до друку 1.09.2008.
Формат 60×84/16. Гарн. Агел. Папір офсет. Друк ризографом.

Умовн.друк.арк.20,32 Обл.-вид. :арк.22,32 Тираж 100. Вид. 19

Віддруковано в СумДПУ ім. А.С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87